

A MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADEMIA

MUNKÁLÓDÁSAIRÓL.

S PÉNZTÁRA MIBENLÉTÉRŐL

1862-ben.

JELENTÉSE

AZ IGAZGATÓ TANÁCSNAK.

PEST.

EMICH GUSZTÁV AKAD. NYOMDÁSZ BETŰIVEL.

M. DCCC. LXIII.

A MAGYAR

TUDOMÁNYOS AKADEMIA

MUNKÁLÓDÁSAIRÓL.

S PÉNZTÁRA MIBENLÉTÉRŐL

1862-ben.

JELENTÉSE

AZ IGAZGATÓ TANÁCSNAK.

PEST.

EMICH GUSZTÁV AKAD. NYOMDÁSZ BETŰIVEL.

M. DCCC. LXIII.

I. A Magyar Tudományos Akadémia 1862. januárius 2-dikáról 1863. januárius 18-dikáig negyvenhárom osztály-összves, és két nagygyűlési ülést tartott.

1. A Nyelv- és Széptudományi Osztály részéről Czuczor Gergely és Fogarasi János rr. tt. szerkesztése mellett, a *Magyar Nyelv Szótárának* II—V. füzetei bocsáttatnak közre. Ezen munka noha több ezer példányban nyomtatott, máris második kiadást ért.

A nyelvtudományi osztály üléseiben, — 1862. januárius 13-án Budenz József l. t. „a török-magyar nyelvhasznítás s a hasonlító magyar altáji hangtanról,” — februárius 10-én Fogarasi János r. t. „a szabatosságról az igeidőkben,” — martius 10-én Hunfalvy Pál r. t. „a régi magyar írók mire nézve lehetnek igazító mintáink” s Fogarasi János r. t. ismét „a szabatosságról az igeidőkben,” — április 7-én Fogarasi János r. t. még egy ízben „a szabatosságról az igeidőkben,” — május 12-én Torkos Sándor l. t. „a magyar személyszók viszonyításáról” s Fogarasi János r. t. „a Magyar Nyelv Szótárának első füzete ellen Finály Henrik l. t. által irányzott vádakról” — július 14-dikén Finály Henrik l. t. válaszolólag a felebbi előadásra „a Magyar Nyelv Szótáráról és Fogarasi János r. t. negyed ízben s egyszersmind bezárólag „a szabatosságról az igeidőkben,” — october 13-án Györy Sándor r. t. „az igeidők használatáról” s Mátyás Florián l. t. „nyelvészetünk jelenéről s az akadémiai nagyszótár méltánylatáról,” — november 10-én Szilády Áron l. t. „nyelvészkedésünk czéljairól és eszközeiről,” — december 15-én Györy Sándor r. t. „az igeidők alkalmazásáról a történeti multat illetőleg,” s Hunfalvy Pál r. t. néhai Reguly Antal l. t. tagnak „a vogul népet és nyelvet tárgyázó hagyományairól” értekeztek.

A hasonlító nyelvészet mezején dzsagataj-török szótár magyar értelmezéssel Budenz József és Vámbéry Armin ll. ta-

goktól „Abuska“ czim alatt bocsáttatott közre; s ugyancsak a hasonló nyelvészet érdekében *Vámbéry Armin* l. tag ázsiai utazásához a jelen évben is segélyt nyert. *Reguly Antal*nak a vogul nyelvre vonatkozó jegyzetei, Hunfalvy Pál r. t. által szerkesztve sajtó alá adattak.

*Ballagi Mór*icz r. t. a technikai mesterműszótár szerkesztésével volt elfoglalva, s ez ügy előmozdítására *Kenessey Albert* hajóskapitány úr *hajózási műszótára* kiadás végett elfogadtatott. Idősb *Mándy Péter* úr több rendbeli gyűjtelékei a Magyar Nyelv Szótárának öregbítésére és tökélyesbítésére köszönettel vétettek.

Az irodalomtörténetre vonatkozólag egy kritikailag kiadandó „Corpus epistolarum virorum eruditorum Hungariae“-féle gyűjtemény megindításához történtek előkészületek, név szerint Révay Miklósnak *Méry Etel* úr által másolt 89 levele fogadtatott el e czélra.

A széptudományi szakban 1862. januárius 13-án *Pompéry János* l. t. „a vígjátékról és a vígjáték tárgyáról,“ június 16-án *Ormós Zsigmond* l. t. „Cornelius Péter“-ről értekeztek. — *Merényi László* úr, hogy néprege-gyűjtését Erdélyben, kivált a székely földön folytathassa, a lefolyt évben is segélyeztetett.

2. A philosophiai osztályban 1862. januarius 10-én *Horváth Czirill* r. t. „Schelling philosophiai álláspontjairól,“ — februárius 17-én ugyanő „Schelling identicismusáról,“ — martius 17-én *Greguss Ágost* l. t. „a pantheismusról és személyes istenről,“ — aprilis 14-én *Purgstaller József* r. t. „Kant észbirálatának érvényességéről,“ — május 5-én *Greguss Ágost* l. t. ismét „a pantheismusról és személyes istenről,“ — május 19-én ugyanő ugyane tárgyról, befejezőleg még egy ízben, — június 2-án *Peregriny Elek* l. tag „a neveléstan hiányairól“ — július 7-én ugyanő szintezzen tárgyról különösebben „a nevelés czéljairól,“ — october 20-án *Horváth Czirill* r. t. „Schelling philosophiájának első időszakáról“ értekeztek.

3. A törvénytudományi osztályban 1862. martius 17-én *Wenzel Gusztáv* r. t. „a jogi személyekről a magyar és erdélyi magánjog rendszerében,“ — november 3-án *Szinováczy György* l. t. „a váltó eredetéről, társadalmi czéljáról és jogi természetéről,“ — *Trefort Ágoston* l. t. „a társadalom

tudományáról és Riehl munkáiról“ értekeztek. — Ugyancsak *Trefort Ágoston* l. t. februárius 3-án *Tocqueville Elek*, — *martius* 3-án *Macaulay Tamás* külföldi ll. tagok felett mondott emlékbeszédet.

4. A történelmi tudományok körében 1862. januarius 20-án *Szalay László* r. t. „Eszterházy Miklós nádorról,“ — *martius* 17-én *Kubinyi Ferencz* t. t. „Radvánszky Jánosnak és Lászlónak XVII. és XVIII. századbéli naplójáról,“ — május 5-én és folytatólag május 19-én *Knauz Nándor* l. t. „Balbi Jeromos életéről,“ — ugyancsak május 19-én *Ráth Károly* l. t. „a török-magyar viszonyokról,“ — *junius* 2-án *Salamon Ferencz* l. t. „a hódolt Pestmegye történetéről,“ *junius* 23-án *Szalay László* r. t. „II-dik Rákóczy Ferencz 1711—17 éveken bújdosásáról,“ — *julius* 21-én *Ráth Károly* l. t. folytatólag „a török-magyar viszonyokról,“ — *october* 6-án *Botka Tivadar* l. t. „a Svajczban találtató hűnfökről s a svajcezi monumentális művekről, melyek az árpádházi két utolsó királyi nőre vonatkoznak,“ — *october* 20-án *Hunfalvy János* l. t. *Magyar László* l. tag nevében „a déláfrikai Munda-evambo, Lungo és Kapota tartományokról általános földirati vázlatáról,“ — *december* 22-én *Rosti Pál* l. t. „Amerika'öslakosairól“ értekeztek.

Az *archaeologia és műtörténet* szakában 1863. *martius* 3-án *Henszlmann Imre* l. t. „a kishévízi templom oszlopfőiről,“ — május 19-én és folytatólag *junius* 23-án *Pauer János* l. t. „szent István székesfehérvári bazilikájának történelméről s a bazilika helyén 1848-ban és az 1862-dik évben eszközölt ásatásokról“ *julius* 21-én *Rómer Flórián* l. t. „nehány római vár-dáról a régi Pannoniában,“ — *october* 6-án *Ipolyi Arnold* r. t. „a hazai monumentális építészettel kifejezett kisebb művészekről, különösen az ereklyetartókról és hermákról,“ — *november* 17-én *Henszlmann Imre* l. t. „a székesfehérvári ásatások eredményeiről“ értekeztek.

5. A matematikai osztályban 1862. *aprilis* 28-án *Martin Lajos* l. t. „a madárszárny erőszétéről,“ május 26-án *Hollán Ernő* r. t. „a vasutak keletkezéséről és általános elterjedéséről,“ — *october* 27-én ismét *Martin Lajos* l. t. „a legjobb miveletű szelelőszárnyról,“ — *november* 24-én *Sztoczek József* r. t. „a testeknek változó irányú tengely körüli for-

gásáról és *Weisz János Armin* „Kerekes Ferencznek a felsőbb mértan valódi elvei című munkájáról,” — 1863. januárius 5-én *Nagy Károly* r. t. „a csillagásztudomány jelen állásáról” értekeztek.

Ugyanezen osztály üléseiben — mint melyhez a hadi tudományok is tartoznak — *Kiss Károly* r. t. május 26-án és július 28-án „a rigómezei ütközetről hadtudományi szempontból” tartott előadásokat.

6. A természettudományi osztályból 1862. januárius 27-én *Xántus János* l. t. „a tenger természettani földíratáról,” februárius 24-én b. *Prónay Gábor* l. t. „honunk kertészetéről a múltban és jelenben,” — mártius 24-én gróf *Wass Sámuel* l. t. „a légáramlásokról” s *Kubinyi Ferencz* t. t. „a nyúlról öslénytani tekintetben, különösen a beremendi Juraképlet hasadékaiban talált ásatag nyúlról,” — április 28-án *Dorner József* l. t. „az élődi növényekről, különösen a hazánkban eddig talált cryptogama élődiekről,” — július 1-jén *Than Károly* l. t. „a Deák Ferenczről elnevezett, Budán létező új keserűvíz forrás vegytani elemzésének eredményeiről” s „a Visegrád melletti erdőben vágott cserfának hamvában színeképi elemzés által általa feltalált rubidiumról,” *Balla Károly* l. t. „az éjszaki fényről, mint az időtan alapjáról,” — július 28-án *Hantken Miksa* úr (Szabó József l. t. által.) „a Tata és Buda közti harmadkori képletekben előforduló foraminiferák eloszlásáról és jelzéséről,” — october 27-én *Petkó János* l. t. „a parádi enargitról,” — november 24-én *Dorner József* l. t. „a tölgyekről általában s különösen a budapesti tölgyekről,” — 1863. januárius 5-én *Petkó János* l. t. „az öslénytani és földtani főkorszakok alapokairól” értekeztek.

5. Mint a közelebbi múlt években, úgy az imént lefolytban is, öt állandó Bizottság működött a magyar nyelvnek minél gyökeresebb s Magyarországnak minél többoldalú megismertetésében.

Közülök a legrégiebb, a nyelvtudományi, új szervezetet nyert, melyhez képest következő munkássági ágai vannak: a) nyelvtaniak; b) szótárügyi; c) nyelvtörténet; d) hasonlító nyelvészet. A bizottság, működési körének ezen újabb szabályozása után nyomban megindította a *Nyelvtudományi Közle-*

ményeket, melyekből eddig három füzet jelent meg. Az olvasó közönség Budenz Józseftől „*Csuvas közlések és tanulmányokat*,” Fogarasi Jánostól „*Szabatosság az igeidőkben*” czimű értekezését, Hunfalvy Páltól „*A régi magyar írók mire nézve lehetnek igazító mintáink?*” akadémiai előadását, Vámbéry Arminnak kétrendbeli dolgozatát: *Muhákemet-ül-lugetejn* (az „Abuska” csagataj-török szógyűjtemény egyik forrása) és *Török példabeszédek* sat., találja a Nyelvtudományi Közlemények ezen első kötetében.

A Történelmi Bizottság a magyar történelmi kútfők ismertetésére s a hazai történettudomány tovább fejtesére fordítván figyelmét, egyik fő közlege, a *Történelmi Tár*, két új kötetet hozott. Ezekben államtörténetünk egyik fényes momentumát *A turini békekötést, 1381.*, tárgyalja kimerítőleg Wenzel Gusztáv. *Hunyady János főcsatáit* Szádüddin után adja Vámbéry Armin; *Temes vármegye főispánjait* kútfőkből fejtegeti Pesty Frigyes. A diplomatika gazdag adalékokat nyert Horváth Mihály *vegyes Regestáiban* 1148—1643., Knauz Nándor *Budai káptalani Regestáiban* 1148—1649., Wenzel Gusztávtól *A királynéi birtokok*at illető okmányokban, mikhez Nagy Ivántól *vegyes kisebb közlések* járultak.

A sajtó alá menendő kötetek számára ez évben egyebek között a következők fogadtattak el: Szulejmán naplója 1529-diki bécsi hadjáratáról, törökből Budenz Józseftől. Magyar dolgok Marino Sanuto történeti irataiból kivonva Wenzel G. által. Hunyadi J. itinerariuma, ugyanattól. Regesták és okmányok Magyarország ipar- és kereskedelmi történetéhez, ugyanattól. Adalékok Magyarország pénzügyi történetéhez (1610—1625) Érdy János és Szilágyi Sándortól sat.

A Magyar Történelmi Emlékek okmányi osztályából megjelentek az *Árpád-kori Új Okmánytár* III. és IV. kötetei Wenzel Gusztávtól, az *Írók* osztályából pedig öt kötet van sajtó alatt, részben már csak néhány ív hián készek.

A *török-magyar-kori Történelmi Emlékek* okmányi osztályából két kötet készült el Szilády Áron és Szilágyi Sándortól, Salamon Ferencz szerkesztése mellett.

A *Hunyadiak Kora* VI-dik, t. i. földrajzi kötetének első része rövid idő múlva kerül ki a sajtó alól.

A történelmi Bizottság gondoskodásából megjelent végre Knauz Nándor *Évmutatója* Fejér György Okmánytárához.

Sajtó alá készítik : a Magyar Történelmi Emlékek okmányi osztályában az Árpádkori új Okmánytár VI-ik; az Írók osztályában Brutus II-ik kötete és Forgács Ferencz Comméntárjainak, új, kiegészített és hibátlan kiadása; nemkülönben Simonyi Ernő Okmányos Adalékai Rákóczi Ferencz történetéhez angol levéltárakból másolva (1703—1706.), s a Történeti Tárnak egy új kötete.

Az Archaeologiai Bizottság ez évi munkálkodása is egy részt a hazai előkori régiségek s a középkori nemzeti műemlékek vizsgálatára, fentartására s ismertetésére vonatkozott.

A koronként bejelentett vagy különben is tudomására jutott régiségleletek rendes tárgyalásán és feljegyzésén kívül elkészült az *Archaeologiai Közlemények* III-dik kötetének három első füzeté, melyet e napokban a negyedik fog követni. Kiadattak bennök *a bényi, XIII-dik századi egyháznak és faragványainak, a pannoniai római várának, a kolozsvári góth egyháznak, régi magyar ötvösműveknek : szent István, László, Kálmán sat. ezüst mellszobraiknak* leírásai és rajzai.

Megszereztek a pécseli, szegedi, nagybányai, nagyszöllősi, edelényi, szentléleki régi emlékszerű egyházak rajzai, a szőnyi római leletek és ásatások térképei. Lépések tettek Budapest vidéke archaeologiai térképének eszközzésére. A Bizottság közbenjárt a kassai dóm és a márjafalvi gót egyház stilszerű javítása és a pécseli egyház fenntartása ügyében. Sütkerrel járt el a székesfehérvári királyi egyház, valamint az egri vár régi székes egyházzromok s alapfalak kiásatása, eszközzésében.

Tagjai közül hazai régiségek, nevezetesen műemlékek felfedezése és felvétele végett vizsgálati utazásokat tettek: Ipolyi Arnold Sárosban és a Szepességben, Rómer Flórián Szalában, Kubinyi Ferencz Nógrádban, Henszlmann Imre Borsodban.

A Magyar királyi Helytartó Tanács felhívásának következtében a hazai műemlékek felügyeletére alkotandó Országos Bizottság iránt újabb tervezetet készített. A külföldi nevesebb

archaeologiai társulatokkal munkálataik megküldésére nézve, csereviszonyt eszközölt. Több rendbeli hazai régiségeket, római és középkori faragványokat szerzett meg a Muzeum részére, Kassa, Győr és Székesfehérvár városoktól.

A Statistikai Bizottság a hazai állapotok ismertetését, — névszerint a nagyméltóságu Magyar Királyi Helytartó Tanács által is támogatva — Közleményeinek a mult közülés óta megjelent további három füzetében folytatta, időről időre a külföld rokon viszonyait is tanulmányozván, *a budai kir. magyar müegyetem, Kautz Gyulától; Franciaország adóztatási és pénzügyi statistikája, — a hajózási forgalom az osztrák kikötőkben, — a pesti kereskedelmi akademia, — a biztosítás ügye Magyarországbán, Weninger Vinczétől; a pesti egyetemi nyomda alapjának költségvetése az 1862. évre, — a magyar birodalom népesedési mozgalmái Konek Sándortól; az egyházmegyék népességi statistikája Weninger Vinczétől, Konek Sándortól és Tormay Károlytól; Magyarország gabnaforgalma az 1861-dik évben, Jellinek Mórtól; a kegyes tanítórendnek statistikája, Nagy Mártontól; Magyarország borászata Galgóczy Károlytól; a magyar korona területének bányászata, — az európai államok budgetei, a szerkesztőtől, Hunfalvy Jánostól; s gazdag Egyveleg teszük tartalmukat.*

A Math. s Természettudományi Bizottság az idei *Közleményeiben* többrendbeli eredeti nyomozásra alapított értekezéseket közöl, s munkássága körébe vont olyan szakférfiakat is, kiknek tevékenysége eddig más tudományos központoknak volt diszére; behatott a régi archivunokba s magyar szakemberek s magyar pénz által véghez vitt munkáknak már-már eltemetett fényes eredményeit közhasználatúvá igyekszik tenni; utaztatásai szintén sikereseknek mondhatók, mert mig két tagja az élő — egy másik a kihalt Faunára és Florára nézve szereztek becses adatokat, egy harmadik megbizottja fővárosunk közel vidékének részletes geologiai felvételét ez évben bevégezte, s e télen át térképezni fogja. Ezen utóbbi buvárnak Hantken Miksa urnak sikerült ugyan azon vidék geologiai kulcsának birtokába jutni ez utolsó három évben tett tanulmányai alapján oly módon: hogy annak segítségével a bányász és geolog könnyü szerrel határozhatja

meg, hogy a földkéreg ezen részében, melyik réteggel van dolga. Ő az egyes rétegek foraminifera faunáját tanulmányozván, a mindegyikre nézve jellemző fajokat megállapította, s azok eloszlási törvényét első megalapította. Végre a több pontról beérkező meteorologiai észleletek egészítik ki e bizottság munkássága körét, melyek már annyira szaporodtak, hogy a jövő évben rendezni s kinyomatni szándékozik.

II. Az 1862-diki pályázatoknak következő eredményök volt: A gróf Teleki József által kitűzött jutalomért versenyzett hat vigjáték közül „a Nőuralom“ *Szigligeti Edvard* l. t-től volt nyertes; a gróf Karácsonyi Guido-féle szinműi díjért hat dráma pályázott, melyek közül a „Bűnt bűn követ“ *Dobsa Lajostól*, mint oly mű, melynek viszonylagos érdemei vannak, nyerte a jutalmat. A Magyar Hölgyek díjai közül ez évben is csak egyet, mely a természettani földrajzra volt kitűzve, lehetett kiadni; a koszorús munka szerzője *Greguss Gyula*. A többi hölgydíjakra beérkezett munkák nem találtattak jutalomra érdemeseknek. A Vitéz-jutalom s két Hölgydíj pályázók nélkül maradtak.

III. Az 1861-diki közülés óta megjelent akadémiai kiadások sora, a már érintetteknek is felemlítésével, teljesen ez:

1. *A Magyar Tudományos Akademia Évkönyvei*. X-dik kötet II-dik darab. Az 1861. dec. 22-én tartott akadémiai közülésnek hivatalos tárgyai. VI-dik darab. Egy continentalis emelkedésről és süllyedésről Európa délkeleti részén, Szabó József lt.-tól. VII-dik db. Emlékbeszéd Bajza József felett, Toldy Ferencz rt.-tól. VIII-dik db. A középkori emlékszerű műépítészet Magyarországon, Ipolyi Arnold rt.-tól. IX-dik db. Az izom-idegek végződéseiről, Margó Tivadar lt.-tól.

2. *Magyar Akadémiai Értesítő* 1859-ről. Mathem. és Természettud. Osztályok. IV. V. füzetek.

3. *Magyar Akadémiai Értesítő* (Új folyam) a) a Nyelv- és Széptudományi Osztály Közlönye. II-dik kötet, 1. 2. számok. b) A Philos. Törv. és Történettud. Osztályok Közlönye. II. köt. 2. 3. 4. sz. III. köt. 1. 2. füzet. c) A Mathem. és Természettud. Osztályok Közlönye. II. köt. 2. 3. 4. sz. III. köt. 1. 2. füzetek.

4. *A Magyar Nyelv Szótára*. I. k. 2. 3. 4. 5. füzetek.

5. *Monumenta Hungariae Historica*. Magyar Történelmi Emlékek. Első osztály: Okmánytárak. VIII-dik és IX-dik kötetek: Árpádkori Új Okmánytár, III. IV.

6. *Magyar Történelmi Tár*. XI. XII. kötet.

7. *Fejér György Magyar Okmánytárához Évmutató*, Knauz Nándor lt.-tól.

8. *Erdély Érmei képtalaszszal*, Érdy János rt.-tól.

9. *A Strategia Elvei*, az 1796-diki hadjárat előadásával felvilágosítva Károly austr. főherczeg által, Kiss Károly rt.-tól. II-dik k.

10. *Archaeologiai Közlemények*. II-dik kötet, képtalaszszal. III. k. 1. 2. 3.

11. *Nyelvtudományi Közlemények*. I. kötet, 1. 2. 3.

12. *Statistikai Közlemények*. II. k. 2. III. k. 1. 2.

13. *A Felső Mennyiségtan Elemei*, Weisz Armin lt.-tól, II dik kötet.

14. *Erő- és Géptan*, Petzval Ottó rt.-tól, II-dik k.

15. *Abuska*. Csagatajtörök szógyűjtemény. Vámbéry Armin és Budenz József lt. tt.-tól.

16. *Hazai és külföldi iskolázás az Árpád korszak alatt*, (Gorove-féle pályamunka) Vass József lt.-tól.

17. *A Magyar Tud. Akademia Munkálódásairól*, s pénztára mibenlétéről 1861-ben jelentése az Igazgató Tanácsnak.

18. *Magyar Tud. Akademiai Almanach, csillagászati és közönséges naptárral* 1863.

IV. A Könyvtár gyarapodásai közül Hátori Nándor becses hagyománya, több éjszakamerikai tudományos intézet, névszerint a Smithsonian Institutionnak Xántus János tagtársunk által eszközölt küldeményei, s a Kubinyi Ferencz, Ipolyi Arnold és Henszlmann Imre társaink által Konstantinápolyból hozott Turcicák különösebben kiemelendők; az utól említettek azon tudományos utazás első gyümölcsei, melyet a nevezett tagok az Akademia megbízásából tettek, s melynek talán Mátyás könyvtára maradványainak a hazába visszakerülését is fogjuk köszönhetni.

V. Halál által négy érdemes tagját vesztette el az Akademia a lefolyt évben: az Igazgató Tanács kebeléből gróf Reviczky Ádámot és Vághy Ferenczet, a Természettudományi

Osztály levelező tagjai közül *Geoffroy-Saint-Hilaire Izidort* a külföldön, *Tóth Sándort* a hazában.

VI. A hazafiak lankadatlan buzgalommal járultak az 1862-dik évben is az Akademia tökéje s építkezési pénztára növeléséhez. E nemes készség eredményei a következő kimutatásból tetszenek ki részletenként.

Kelt Pesten, az Igazgató Tanácsnak 1863. januarius 15-én tartott üléséből.

Gr. Dessewffy Emíl
elnök ;
Szalay László
titoknok.

PÉNZTÁR.

A M. TUD. AKADEÉMIA ALAPÍTVÁNYAI

(az 1861-ki kimutatás folytatása).

1. Alaptőke szaporítására.

Adakozók és gyűjtők nevei :	osztr. ért.	
	frt	kr.
Magyar Imre	10	—
Felső magyarhoni kereskedő segédek első egylete Kassáról	130	—
Perger Ignác	20	—
Barber és fiai alapítványa	500	—
Benkő Dánieltől	30	—
Bécezy Károly alapítványa	50	—
Fehér Mártontól	52	50
Hergeszell Józseftől	5	—
Hollósy János hagyománya	100	—
Húry Ferencz hagyománya	100	—
Jakubik Antal hagyománya	500	—
Kéry Imrétől	84	—
Mocsy István hagyománya	105	—
Molnár Pál alapítványa	100	—
Neppel Ferencz alapítványa	50	—
Osztrovszky József gyűjtése	119	—
Pap János hagyománya	25	—
Proszwimmer Judith hagyománya	10	50
Pusztá-kovácsi közbirtokosság	100	—
Rudnay Jusztin gyűjtése	69	25
Rozgonyi kisasszonyok nőiskolája	6	—
Sándor János	5	—
Simonyi Antal alapítványa	500	—
Szalóczi vasgyár	5	30
Szotfried Mátyás hagyománya	4000	—
Zelenay Gedeontól	5	—
Zichy Antaltól	105	—
Taschl József hagyománya	100	—
Vasárnapi Újság útján	41	50
Losonczy kereskedő egylettől	50	—
Kis Jánostól	1	—

Adakozók és gyűjtők nevei:		oszt. ért.	
		frt	kr.
Staffenberger Alajos hagyománya		5000	—
Csengery Ignácztól		15	—
Dr. Rosenmann Pál hagyománya		11	54
Fogdt testvérektől		3	—
Hofrichter József hagyománya		100	—
Purgstaller Józseftől		351	8
II. Az Akademia épületére :			
Perger ignác		20	—
Osztrovszky József gyűjtése . . . . . 3 arany		444	—
Inkey Ádám gyűjtése		35	—
Rudnay Jusztin gyűjtése		54	90
Albári Húry Ferencz hagyománya		100	—
Perisics Páltól		5	—
Tévely testvérektől		40	—
Sándor Jánostól		5	—
Bérczy Károlytól		50	—
Jancsurák Páltól		5	—
Pusztai-Kovácsi közbirtokosságtól		100	—
Ó-budai küldemény (Turóc megyei jegyzői hiva- taltól)		1	—
Jármay Gusztávtól		20	—
Kasselik Jánosnétl		50	—
Hergeszell József, Ráth Gusztáv és Krisztinkovics Ede Győrből		20	—
Szalay Ágostontól		17	4
Hoványi Ferencztől		53	81
Fehér Mártontól		52	50
Szalóczi vasgyártól		5	40
Pesti Napló útján (D. Boldizsár, Péterfy Farkas és Pap Istv.)		16	50
Csáky Gézátl		10	—
Fornék A. és Pokorny Frigyes		6	—
Zichy Antaltól		105	—
Hollósy János végrendeleti hagyománya		100	—
Benkő Dániel		17	25
Szarukán Gergely		40	—
Molnár Pál		10	—
Szeybold Frank Rozina hagyománya		10	—
A Magyar Sajtó útján Bugogátról és Vityáról		18	—
Vasárnapi Újság útján Váczról, Pelsőczről és Szen- tesről		21	—
" " " Gyuláról		38	70
" " " Berlini magyar egyesület 27 tallér		54	—
Somhegyi (Schröck) Ferencz új adománya		30	18
Marton községtől		200	—

Adakozók és gyűjtők nevei:

osztr. ért.

frt

kr.

Gulácsy Imrétől lövésdíj	3	—
Sujánszky Antal	100	—
Sebestyén Józseftől Abonyból	10	—
Gyula városa	200	—
Vasárnapi Újság útján	99	50
Losonczy kereskedő egylettől	50	—
Kis János sz. iványi plebánostól	1	—
Dömötör János gyűjtése a nagykőrösi ref. lyceumban	99	20
Nagykőrösi tanulóktól	5	—
Szilágyságból többen	11	—
Hesp Robert (angol) fogadási nyereményének ide		
ajándékozásából	8	—
Jakubik Antal hagyománya	500	—

II.

PÉNZTÁR ÁLLAPOTA 1861. végén.

Bevételek:

	osztr.	ért.
	frt	kr.
I. Pénztármaradvány 1860-ról	252	45
II. Befizetett alapítványi s hitelevényi tőkékből 4 #	57,667	81
III. Alapítványi kamatokból	28,113	60
IV. Hitelevényi kamatokból	9,806	88
V. Állampapirosok (földtehermentesítési kötelezvények, nemzeti kölcsön, metalliqueok s kamrai kötelez- vények) s részvények után :	11,776	48
VI. Takarékpénztárba ideiglenesen elhelyezett tőkék kamataiból	4,575	92
VII. Könyvkiadványok jövedelméből	2,676	21
VIII. Külön célú évi járulékok s hölgyek alapítványából	1,263	85
IX. Kisorsolt földtehermentesítési kötelezvényekért készpénz	7,687	50
X. Vétetett : földtehermentesítési kötelezvény, névsze- rinti értékben	11,760	—
XI. Előfizetési és segélypénzek	94	50
XII. Átmenő tételek : beváltott aranyak, előlegezések visszafizetési	438 #	6050 —
XIII. A házépítési pénztártól megvett állampapirosokért	3565	—
	442 #	145,290 20

Kiadások.

	oszt.	ért.
	frt	kr.
I. Fizetések és napi díjak tisztviselő- s rendes tagoknak	16,857	32
II. Bérül cselédeknek	902	7
III. Írói jutalmak s tiszteletdíjakra és tudományos utazásra	441 #	7703 69
IV. Könyvvétel s kötés, és tudományos szerekért	1764	87
V. Nyomtatás, metszetés, rajzok	10,177	49
VI. Irodai költség	194	98
VII. Ház- és raktárbér	3325	33
VIII. Fűtés, világítás, tisztogatás	591	68
IX. Beszerzések, s mesteremberek számlái	454	33
X. Adókra s bélyegekre	5333	63
XI. Ügyvédi költségre	216	55
XII. Posta és szállítási költségek	520	29
XIII. Rendkívüli költségekre	814	20
XIV. Kiköleszítés	29,940	—
XV. Kisorsolt földtehermentesítési kötelezvények kiadásba tételnek	7875	—
XVI. Átfutó tételek (ideiglenes előlegek, aranyváltás)	5591	31
XVII. A házépítési pénztártól megvett állampapírokért	3565	—
XVIII. A kisorsoltak helyett vett földtehermentesítési kötelezvényekért kiadatott készpénzben	7876	83
	441 #	103,705 20

És így levonván 442 arany s 145,290 frt 20 kr. bevételből
 441 " 103,705 " 20 " kiadást

marad ez évről 1362-re

áthozat:	1	"	42,585	"	—	"	érték
mely összegekből létezett készpénzben:	2,151	"	14	"			
takarékpénztári könyvekben:	21,569	"	86	"			
állampapírokban:	18,864	"	—	"			

Jegyzés: 1) Ezen kimutatásban nem foglaltatnak az építési pénztár bevételei s kiadásai, melyek 1861. év kezdetétől fogva elkülönözve kezeltettek, s melyekről, a számadások megvizsgálása után, az ezen pénztár keletkezésétől fogva levezetett kimerítő kimutatás fog következni.

2) 1861-ik évben az alaptőke, és a jövedelmi pénztár még együtt kezeltettek.

1862-ik év kezdetével e két pénztár teljesen elkülönöztetett, s a kezelésnek egészen új, és czélszerűbb módja hozatott be, melynek alapján ezentúl e két pénztárról elkülönözött kimutatások fognak készíttetni, s hivatalos megvizsgálás után közzé tétetni.

Pesten, december 31-én 1862.

GR. DESSEWFFY EMIL, m. k.
elnök.

TÓTH LÖRINCZ, m. k.
pénztárnok.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADEMIA

ÚJ JUTALOMTÉTELEI.

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

A Nyelv- és Széptudományi Osztályból.

1.

A gróf Teleki József-féle drámai jutalomért 1864-ben *szomorújátékok* pályáznak. Csak valódi tragoediák fogadhatnak el, a középfajok kizárásával. A verses forma, előnyül fog tekintetni a műnek, hason- vagy közel hasonbecsű társak felett.

Jutalma száz darab arany.

Határnap 1864. december 31. — A jutalom 1865. martius 19-én adatik ki.

A jutalmazott mű a Nemzeti Színház sajátjává leszen.

2.

A gróf Karácsonyi-féle drámai jutalomért 1864¹/₅-ben *vígjátékok* pályáznak. — A verses forma, előnyül fog tekintetni a műnek, hason- vagy közel-hasonbecsű társak felett.

Jutalma kétszáz darab arany.

Határnap 1865. december 31-dike. — A jutalom 1866. martius 31-én adatik ki, de csak úgy, ha a legjobbnak ítélendő mű drámai, színi és formai tekintetben önálló becsesel is bír, s így színiköltészetünk haladására szolgál.

A jutalmat nyerő mű a szerző tulajdona marad.

3.

Kivántatik egy elbeszélő költemény, mely a magyar történetből vagy mondából vett tárgyat úgy kezeli, hogy abban történeti vagy mondai személyek cselekvénydús mesében jelenjenek meg, a mű forrástanulmányokra mutasson, s a korfestésre, érdekes feltalálásra, correct compositióra, költői tárgyalásra, választékos nyelvezetre, és a versbeli technika szigorú, tiszta és sza-

bályos megalkotására nézve, költészetünknek díszére szolgáljon.

Jutalma az ifj. gróf Nádasdy Ferencz úr által néhai gr. Nádasdy Tamás nevére tett alapítványból száz darab arany.

Határnap majus utolsó vasárnapja 1865.

A jutalmat nyerő mű a szerző tulajdona marad, ki tartozik azt esztendő alatt közrebocsátani.

A Bölcsészeti Osztályból.

Minő befolyást gyakorol a természettudományok újabb fejlődése az emberi lélek és akarat szabadságát védő bölceletre? a legujabb természettudományi irányok közül melyik az, mely e bölcelettel összeütközik? s ezen bölceletet kell-e tökéletlenséggel vádolnunk, vagy pedig a vele ellenkező természettudományi irányt?

Jutalma a Gorove-alapítványból harmincz darab arany.

Határnap januarius 31. 1865.

A jutalmat nyerő mű az Akademia tulajdona.

A Törvénytudományi Osztályból.

Minő hatást gyakorol Magyarország anyagi fejlődésére, névszerint mezei gazdaságára, iparára és kereskedelmére a birodalom határain fennálló birodalmi vám-vonal? mily értelmök van hazánk termelésével szemben az európai nevezetesebb (angol, franczia, német, orosz és török) vámterületeken fennálló vámszabályzatoknak? s végül: mily vámrendszer és szabályzat eszközölhetné leginkább Magyarország és a birodalom anyagi felvirágozását?

Jutalom az Első Magyar Általános Biztosító Társulat alapítványából ezer forint.

Határnap 1865. július 1.

A jutalmat nyerő pályamű, — melynek a kinyomtatásra érdemesnek kell lennie, — a szerző tulajdona marad.

A Természettudományi Osztályból.

Irassék le Magyar- vagy Erdélyországnak valamely ásványa vagy kőzete vagy kőülete saját új adatokra is támaszkodva, oly módon, hogy annak eddig nem ismert viszonyai is tűnjenek fel.

Jutalma Vitéz alapítványából negyven darab arany.
Határnap 1865. januarius 31-dike.

II.

MÁR KIHIRDETETT ÉS FÜGGŐBEN LEVŐ
JUTALOMTÉTELEK.

A Nyelv- és Széptudományi Osztályból.

1.

A gr. Teleki József-féle *drámai* jutalomért 1863-ban *vígjátékok* pályáztak.

Jutalma száz darab arany.

Határnap dec. 31. 1863. volt. — A jutalom martius 19-én 1864. adatik ki.

A jutalmat nyerő mű a Nemzeti Színház sajátjává lesz.

2.

A gr. Karácsonyi-féle *drámai* jutalomért 1863-ban *komoly drámai művek* pályáztak, a hová nem csak szomorújátékok, hanem másnemű, úgymint történeti, regényes, polgári színművek, drámai erkölcsrajzok is számláltnak. — A verses forma, előnyéül tekintetik a műnek, hason vagy közel-hasonbecsű társak felett.

Jutalom kétszáz darab arany.

Határnap dec. 31. 1863. volt. — A jutalom martius 31-én 1864. adatik ki, de csak úgy, ha a legjobbnak ítélendő mű, drámai, színi, és formai tekintetben önálló becsesl is bír, s így színiköltészetünk haladására szolgál.

A jutalmat nyerő mű a szerző tulajdona marad.

3.

A mindennapi tapasztalás bizonyítván, hogy mióta a nyelvújítás jogosultsága kérdésbe többé nem vétetik, és irodalmunk, főleg pedig az időszakai, sőt a napi sajtó is, folytonos gyarapodást veszen, nyelvünk szükség nélkül más nyelvek phrasisai után képzett számtalan — a törzökös magyar szólásmódoknál sem szebb, sem hatályosb, sem világosb, sem szabatosb — új szólásokkal árasztatik el, mi által a nyelv saját eredeti színezetéből kivéttetik a nélkül, hogy egyéb tekintetben nyerne:

Fejtsessenek ki tehát azon elvek, melyek új szólásmódok alkotásánál szem előtt tartandók; s mutattassék ki számos példákban, mily káros befolyással volt és van, ez elvek mellőzése miatt, nyelvbeli előadásunkra az idegen nyelvek hanyag vagy szolgai utánzása a nyelvújítás diadala óta.

Jutalma a Marczibányi-alapítványból negyven darab arany.

Határnap martius 31. 1864.

A jutalmat nyerő mű az Akadémia tulajdona.

4.

Harmadszor.

Kivántatik a római irodalom történetének kézikönyve, a művelt osztályok számára. Kiterjedése mintegy 15 középnyelczadrét iv.

Jutalma a Hölgyek alapítványából háromszáz forint.

Határnap martius 31. 1864.

A jutalmat nyerő munka az Akadémia tulajdona.

5.

Másodszor.

Kivántatik a *Festészet egyetemes története*, korok, népek, irányok és iskolák szerint, a nevezetesebb művészek és művek ismertetésével, s az utóbbiak hollétére és másolataira utalással; legalább 15 íven.

Jutalma háromszáz forint a Hölgyek alapítványából.

Határnap martius 31. 1864.

A jutalmat nyerő munka az Akadémia tulajdona.

6.

Kivántatik M. Annaeus *Lucanus Pharsaliájának* tartalom- és alakhű fordítása.

Jutalma egy névtelen hazafi ajánlatából száz darab arany, melyhez ez öszvegyek a jutalom odaitéléséig gyűlő kamatai is hozzácsatoltatnak.

Határnap martius 31. 1864.

A jutalmat nyerő mű a szerző tulajdona marad.

A Bölcsészeti Osztályból.

Másodszor.

Kivántatik a *Bölcsészeti Erkölcsstan* kézikönyve, legalább 15 íven.

Jutalma háromszáz forint a Hölgyek alapítványából.

Határnap martius 31. 1864.

A jutalmat nyerő mű az Akadémia tulajdona.

A Történettudományi Osztályból.

1.

Harmadszor.

Kivántatik *Görögország Története* Nagy Sándorig tudományos kézikönyvül a művelt osztályok szükségéhez alkalmazva. Az irodalomtörténet külön jutalom tárgya lévén, e helyt mellőzendő.

A pályamű három tizenöt éves középnyolezadrétű kötetre terjedhet, és a Hölgyek alapítványából ívenként húsz forinttal díjaztatik.

Határnap januarius 31. 1865.

A legjobbnak ítéendő munka az Akadémia tulajdona.

2.

Másodszor.

Kivántatik a *Görög Államrégiségek kézikönyve*, t. i. az összes görög föld és népek bévezető ismertetése után az ezeket összekötött intézvények és vallásügy, úgy az egyes törzsökök és államok közéletének, vagyis alkotmányaik, közigazgatásuk, törvénykezésök és hadügyök ismertetése, legalább 15 íven.

Jutalma háromszáz forint a Hölgyek alapítványából.

Határnap martius 31. 1864.

A jutalmat nyerő munka az Akademia tulajdona.

3.

Harmadszor.

Kivántatik az *Újabb nevezetes Utazók története*, különös tekintettel a világ és az éjszaki sark körüli utazásokra, legalább 15 íven.

Jutalma háromszáz forint a Hölgyek alapítványából.

Határnap januarius 31-ke 1865.

A jutalmat nyerő munka az Akademia tulajdona.

A Természettudományi Osztályból.

1.

Harmadszor.

Kivántatik a *Füvészet alapvonalait* tartalmazó kézikönyv a művelt osztályok szükségéhez alkalmazva. — Kiterjedése 10—15 középnyolczadrét ív.

Jutalma a Hölgyek alapítványából háromszáz forint.

Határnap martius 31. 1864.

A jutalmat nyerő mű az Akademia tulajdona.

2.

Másodszor.

Kivántatik a közönséges életre alkalmazott *Vegytan* kézikönyve, különös tekintettel a földészetre, legalább 15 íven.

Jutalma a Hölgyek alapítványából háromszáz forint.

Határnap martius 31. 1864.

A jutalmat nyerő mű az Akademia tulajdona.

3.

Másodszor.

Kivántatik a *Növényzeti Földrajz* kézikönyve, legalább 15 íven.

Jutalma háromszáz forint a Hölgyek alapítványából.

Határnap martius 31. 1864.

A jutalmat nyerő mű az Akademia tulajdona.

4.

Másodszor.

Kivántatik a *Földtan alapvonalait* tartalmazó kézikönyv, legalább 15 íven.

Jutalma háromszáz forint a Hölgyek alapítványából.

Határnap martius 31. 1864.

A jutalmat nyerő mű az Akademia tulajdona.

5.

Másodszor.

Kivántatik az *Állati Élettan* (physiologia) alapvonalait tartalmazó kézikönyv, különös tekintettel az emberre, legalább 15 íven.

Jutalma háromszáz forint a Hölgyek alapítványából.

Határnap martius 31. 1864.

A jutalmat nyerő mű az Akademia tulajdona.

Pályázási szabályok.

1. Minden rendű pályairat a fen kitett *határnapokig* az Akademia titoknokához küldendő; azokon túl semmi nemű ily munka el nem elfogadtatván.

2. A pályamű *idegen kézzel tisztán írva, lapszámozva, kötve* legyen.

3. A szerző nevét, polgári állását és lakhelyét tartalmazó pecsétetes levelen ugyanazon *jelige* álljon, mely a

pályaműi homlokán. A pecsétetes levélben talán feljegyzett kikötések, feltételek vagy a verseny-ügy körül régtől fogva bevett szokásos eljárástól netán kívánt eltérések tekintetbe nem vétethetnek.

4. *Álnév* alatt pályázónak a jutalom ki nem adatik.

5. Ha a jeligés levél felbontása után kitetszenék, hogy a munka saját keze írása a szerzőnek, műve a jutalomtól esedik.

6. A jutalmat *nem nyert pályáiratok kéziratai* az Akademia levéltárában maradnak.

7. A gr. Teleki-féle drámai pályázatoknál a társai közt legjobb műnek a jutalom mindenkor kijár; a többinél egyszersmind az abszolút becs határoz.

8. Mind ezen feladatokra mindenrendű akadémiai tagok is pályázhatnak.

9. A Hölgyek díjai melletti pályázatokra még különösen is megjegyeztetik, hogy a pályaművek ívszámai csak megközelítők, s az írók tájékozására, s nem szorosán kötelező szabályul vannak felemlítve. Az alapítók akaratahoz képest azonban okvetetlenül szükséges, hogy a felvett tárgyak alaposan, a tudomány állásához, a kor érdekeihez, úgy a magyar művelt osztályok szükségéi s készülletei fokához mértén dolgoztassanak ki, mi ki nem zárja azt, hogy egyenesen külföldi, angol, francia, német, a célnak megfelelő ily munkák ne vétessenek fel alapul; de ily esetben a bírálat körül egybevetés végett az eredetiek is hozzácsatoltassanak a pályaműhöz; megjegyeztetvén egyszersmind, hogy hasonbecsű eredeti mű mégis elsőséget nyer az átdolgozott mű felett.

Egyébiránt *bármely*, ha csak *formai szabálynak is, elhanyagolása* elejti a szerzőt a jutalomtól.

Költ Pesten, januárius 21. 1864.

SZALAY LASZLÓ,
titoknok.